

gewiktgewogen

Is seks nodig om gelukkig te zijn?

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** 237 redenen voor seks. **Gezelschap:** Orkater. **Tekst en spel:** Geert Lageveen en Leopold Witte. **Regie:** Michiel de Regt. **Toeschouwers:** 200. **Nog te zien:** 16 maart in Drachten.

LEEWARDEN - Orkater staat vanouds bekend als bijzonder muziektheater. Daarbij denk je niet meteen bij twee plaatjes draaiende mannen op keukenstoelen. Maar het onderwerp hebben Geert Lageveen en Leopold Witte natuurlijk wel mee: '237 redenen voor seks' gaat over dat waar iedereen altijd aan denkt (Lageveen), maar het liever niet over wil hebben (Witte). Witte gaat akkoord als er ook een vrouw mee doet - maar 'daar was geen geld voor'. Want twee heren van rond de vijftig die het over seks gaan hebben, wordt dat niet een beetje ranzig, of juist treurig stemmende bekentenis-ellende?

Die bekentnissen komen er wel, maar mondjesmaat en altijd verpakt in aanstekelijke verhalen waar *Dichtung und Wahrheit* zich niet laten onderscheiden. Zoals het sperma in een borrelglaasje deponeren, omdat moeder alle zakdoeken opruimt - en het dan voor snot door laten gaan. Of meisjes versieren door het beruchte 'slijpen' op

Geert Lageveen en Leopold Witte in '237 Redenen voor seks'. FOTO BEN VAN DUIN

de dansvloer. De korte Lageveen en de lange Witte demonstreren het met verve. De licht nostalgische toets in deze anekdotes wordt geaccentueerd met nummers uit ruisende grammofoonplaten uit de jaren zestig en zeventig, zodat het beeld prijst van twee jonge vrienden die op hun studentenkamer lustig hun visie op de wereld vermengen met hun wensdromen.

Maar hoe persoonlijk en direct hun benadering ook is, nergens wordt het egotripperig of exhibitionistisch. Dat komt in de eerste plaats door de speelse en tegelijk ingetogen manier waarop alles gebracht wordt, maar ook door de

fictieve figuur van Stella. Stella is een briefschrijfster die de heren vertelt over haar seksuele ontwikkeling van preuts opgevoed meisje tot losgeslagen moeder. De episodes rond Stella vormen niet alleen de rode draad in de voorstelling, maar zorgen toch nog voor het broodnodige vrouwelijke tegenwicht. Met haar levensverhaal komt de centrale vraag in beeld: is seks nodig om gelukkig te zijn? De heren kijken wel uit om daar een definitief antwoord op te geven. Maar ondertussen staan ze wel borg voor een zeer innemende voorstelling.

HANS BRANS

TA speelt Arthur Miller spijkerhard

Plaats: Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** 'Al mijn zonen'. **Schrijver:** Arthur Miller. **Gezelschap:** Toneelgroep Amsterdam. **Spel:** Roeland Fernhout, Fred Goesens, Janni Goslinga, Marieke Heebink, e.a. **Vertaling:** Marcel Otten. **Regie:** Thibaud Delpout. **Toeschouwers:** 250.

LEEWARDEN - Arthur Millers grote stukken worden zo'n vijftig jaar later nog steeds met enige regelmaat gespeeld, maar dat geldt in Nederland eigenlijk niet voor 'Al mijn zonen', het stuk waarmee hij in 1947 doorbrak in New York.

De oorlog ligt nog maar vers achter Chris Keller en zijn familie. Hoewel Amerika de verwoestingen van Europa bespaard zijn gebleven, laat het geweld toch diepe sporen achter.

Zo kan Chris' moeder na drie jaren nog steeds niet accepteren dat oudste zoon Larry, die als piloot als vermist is opgegeven, nooit meer terug zal keren. Om die reden verzet zij zich tegen een huwelijk van Larry's verloofde Ann met Chris.

De terugkeer van Ann is een lont in het kruitvat van de broze verhoudingen in het gezin. Haar vader is als partner van Chris' vader Joe de gevangenis in verdwenen, omdat hij ondeugdelij-

ke vliegtuigen de fabriek uit liet gaan. Want oorlog is ook geld. Stap voor stap wordt duidelijk dat niet de vader van Ann, maar die van Chris verantwoordelijk was voor de dood van talrijke piloten – onder wie zijn eigen zoon.

In de regie van Thibaud Delpout is het een spijkerharde voorstelling geworden in een kaal, zwart toneel met alleen een hoopje aarde, waarin een boom voor Larry wordt geplant. De kleding herinnert nog een beetje aan de jaren veertig, maar verder is iedere verwijzing naar tijd of plaats verdwenen. Traag en moedeloos sjokken de personages over het immense speelvlak, maar zodra ze met elkaar te maken hebben, wordt er verbeterd door elkaar geschreeuwd en spuugt men de waarheid in elkaars gezicht. Alsof de acteurs amfetamine hebben geslikt.

Die verwrongen energie maakt het wel eens lastig om de gecompliceerde voorgeschiedenis er goed uit te halen, maar maakt de spanning wel tastbaar. De climax komt als Chris onder een minutenlang aanhoudende stortbui zijn vader ontmaskert, waarbij zijn wereldbeeld instort.

Een indrukwekkende voorstelling, die zeker binnenkomt, maar in zijn hardheid ook wel schraal aanvoelt.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Pastorale Carmina in kerstsfeer

Plaats: Hal Mannen van Staal, Leeuwarden. **Voorstelling:** 'Carmina Life'. **Gezelschap:** BUOG met Collegium Vocale Fryslân, Sint Vitus Jeugdkoor en Soli Brass Leeuwarden. **Regie:** Pieter Stellingwerf. **Toeschouwers:** 400. **Nog te zien:** 14, 15, 21 en (2 maal op) 22 december.

LEEWARDEN - De Carmina Burana van Carl Orff wordt wel eens betiteld als 'fascistische muziek'. Dat ligt vooral aan de pompeuze opening en de opgepompte viriliteit van sommige delen. De 'Carmi-

na Life'-variant die nu te horen en te zien is in een bijna knusse hoek van een enorme fabriekshal slaat een hele andere toon aan. En toch is het dezelfde muziek.

Komt het door de wat droge klank, het subtiele arrangement of ligt het aan de hele entourage? Alle drie waarschijnlijk. Het pseudo-middeleeuwse, harde drinkbroedersgelag is hier omgetoverd tot een pastorale in kerstsfeer. Met een mini-kudde geitjes en schapen en zelfs een ezel tussen publiek en musici in, ligt die associatie natuurlijk voor de hand, maar er is meer.

Tussen de dieren door krioelt een zestal jonge meiden en een

herderlijke heer. Ook de drie solisten en de dirigent houden zich daar op.

De dansers laten speelse patronen van dierlijk bewegen zien, die geïnspireerd zijn op de muziek zonder al te illustratief te worden. Onder de strakke hand van dirigent Gerben van der Veen weten een groot koor, een mooi kinderkoor, een koperensemble en drie uitstekende solisten een muzikale dis met veel afwisseling te brengen. Deze muziektheaterproductie is een heerlijk genoeg in donkere dagen. En voor de liefhebber met kerstmarkt vooraf.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Carpenstars.

Het vrolijke, treurige leven van Karen Carpenter

Plaats: Theater Sneek. **Voorstelling:** Carpenstars (Meet & Greet Karen Carpenter). **Spel:** Mylène Duijvestein, Vanessa Thuyns, Gert-Jan Hox, Leon Zautsen. **Toeschouwers:** 210.

SNEEK - Wie in de jaren zeventig niet zo gecharmeerd was van woes-te popmuziek kon terecht bij het meer zoetgevooidse geluid van de Carpenters, als hitmachine een soort voorloper van Abba. De Carpenters, dat was eigenlijk zangeres Karen, die op piano en tweede stem (maar ook daar buiten), begeleid werd door haar broer Richard.

Al bij de openingshit zit de stemming er goed in. Vanessa Thuyns heeft weliswaar een meer omfloer-

ste stem dan het origineel, maar ze zingt schitterend en de sound kan nauwelijks dichter bij het origineel. Maar dan gaan de zaallichten al weer aan.

In de verwarring die volgt komt een lookalike van de lookalike van Karen binnenstappen die het publiek in vloeiend Amerikaans inviteert voor een 'meet & greet': wij mogen Karen vragen wat we maar willen. Even charmant als chaotisch reageert ze op de reacties uit het publiek.

Daarna vloeien liedjes en scènes op een subtiele manier in elkaar over. De hits zijn een feest der herkenning, en wie zie niet kent, hoort ook onmiddellijk waarom ze zo mooi zijn.

Met de 'andere' Karen, die achter de schermen, gaat het ondertussen minder goed. Ze wordt bedolven

onder zakken fanmail, waarvan ze vindt dat ze die allemaal moet lezen. Aan de andere kant laat ze haar leven bepalen door een bedisselende moeder en een arrogante broer. Onder de druk van fans en muziekindustrie wordt de niet-meer-etende Karen uiteindelijk zo dun dat haar „foto op de zijkant van een platenhoes” past. Op haar 32ste sterft ze aan een hartaanval.

De vrolijke liedjes en het nerveuze, treurige privéleven blijven in subtiel evenwicht. De grootste verdienste van deze innemende voorstelling is misschien wel dat men aan het slot in al die vrolijke liedjes iets hoort doorklinken van die tragische, eenzame zangeres, die zich liet leven tot ze er al te vroeg bij neerviel.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Nihilisten en hun demonen

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** 'De bezetenen'. **Gezelschap:** Toneelgroep Maastricht. **Regie:** Arie de Mol. **Toeschouwers:** 110. **Nog te zien:** 27 maart, Drachten, 4 april, Sneek.

LEEWARDEN - Bezeten kun je het spel van de acht acteurs van Toneelgroep Maastricht in 'De bezetenen' zeker noemen. In een spierwit decor bewegen ze over banken en tafels in een koortsachtige hectiek. Zelfs de jaren-zestig-popsongs die ze op de achtergrond ten gehore brengen, klinken hoekig en genadeloos. Voor de toeschouwer valt het niet mee om in de verwarde, half-filosofische woordenbrij binnen te dringen. Als de onderlinge relaties

in dit gesloten wereldje duidelijker worden, neemt ook de fascinatie voor hun bezetenheid toe.

Albert Camus baseerde 'De bezetenen' uit 1959 op de gelijknamige roman van Dostojewski uit 1872, toen politieke aanslagen een nieuw fenomeen waren. Met het geloof in het maatschappelijk systeem dreigde ook het geloof in God te verdwijnen. Maar verdwijnt met God ook ieder gebod?

Zijn nihilisten worden achtervolgd door demonen van twijfel, angst, schaamte en schuldgevoel. Centraal staat de liederlijke Nicolai, die nergens meer in kan geloven en links en rechts bewondering oogst, omdat hij alles voor waar kon laten doorgaan. Tot zijn vriendenkring behoren de krampachtige bekeerling Sjatow en de levensgevaarlijke

Pjotr, die alles wil vernietigen om een 'nieuw denken' teweeg te brengen. En Alexej, die zelfmoord ziet als ultieme daad van onafhankelijkheid – een favoriet thema van Camus.

Waar Camus de zinloosheid ziet als een existentiële uitdaging om zelf 'zin te maken', trekt regisseur Arie de Mol de lijn door naar hedendaagse amokmakers à la Breivik: in zichzelf gekeerde narcisten met een grenzeloze opvoeding, voor wie (zelf)destructie een daad is om zich te bewijzen in een inktzwart universum. Gespeeld door een jonge, energieke cast levert dat een fascinerende, brutale voorstelling op, die niet altijd even makkelijk te volgen is, maar blijft verrassen en verwarren.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Rijke arme helpt arme rijke bij Maria Goos

Plaats: Posthuis Theater. **Voorstelling:** De Hulp. **Tekst en regie:** Maria Goos. **Spel:** Michiel de Jong en Sieger Sloot. **Toeschouwers:** 120.

HEERENVEEN - Net als in haar vorige stuk 'Doek!' beperkt Nederlands meest talentvolle toneelschrijver Maria Goos zich in 'De Hulp' tot een spel op de vierkante meter met slechts twee acteurs. Deze keer zijn het mannen, van dezelfde leeftijd, maar verder in alles elkaars tegenpool. De een is een jonge bankier, wat tegenwoordig gelijk staat aan een egocentrische graaier. Een workaholic wiens werkelijkheid bestaat uit competitie en zwendel in illusies.

De ander is een Pool, die in zijn charmante koeterwaals overkomt als een goedgelovige altruïst. Het gaat dus om rijk versus arm, maar ook om westers tegenover niet-westers en berekenend tegenover gevoelig.

Die tegenstelling is nogal simplistisch en dat geldt ook voor de karaktertekening van de twee. Maar voor Goos biedt het genoeg stof om uit te pakken in flitsende dialogen

en hilarische scènes, die verpakt zijn in een gewiekste vertelling.

Het stuk begint als de rijke Arnout zich afvraagt waarom hij in godsnaam €40.000 heeft gegeven aan zijn hulp Lucas. In de reconstructie die hij dan samen met Lucas op poten zet, komt de ontmoeting tussen hun twee werelden schoksgewijs naar voren. Op de dag dat Arnout ontslagen was, verliet ook zijn vrouw hem en kreeg hij een hernia. Opeens was hij afhankelijk van de even zorgzame als Oost-Indisch dove Lucas.

Op een dronken oudejaarsavond wordt de harde bankier week en zegt zijn bonus toe aan de hulp. Maar dan blijkt – voor het publiek tenminste – dat Lucas al die tijd heeft zitten azen op zo'n grote vis. Het is een verrassende, maar weinig geloofwaardige omslag. Meer in overeenstemming met de werkelijkheid is het slot met een ontuchterde bankier, die zijn filantropische geste schielijk op de lange baan schuift.

Goos deed zelf de regie van deze voorstelling en dat gaat haar uitstekend af. Maar vooral met Sieger Sloot heb je dan ook een acteur om je vingers bij af te likken.

HANS BRANS

De ideale man in de wereld van schijn en bedrog

Plaats: De Lawei, Drachten.

Voorstelling: De ideale man.

Tekst: Oscar Wilde. **Bewerking:** Elfriede Jelinek. **Gezelschap:** Het Nationaal Toneel. **Spel:** Mark Rietman, Anniek Pheifer, Katja Herbers, Ariane Schluter, Jaap Spijkers, Steven Van Watermeulen, Chris Thijs en Frank Fockety.

Regie: Theu Boermans. **Toeschouwers:** 250.

DRACHTEN - Oscar Wilde was een flamboyante verschijning in de wereld van de Engels upper class, getrouwd maar homoseksueel. Voor bemiddelde mensen zoals hij lijkt de term overleven misplaatst, maar in dat milieu ging het niet alleen voor hem op. Wilde deed het door als een intellectuele clown alle waarheden en waarden op z'n kop te zetten. In 'Een ideale man' is die 'waarheid' het imago van een on-

kreukbare politicus en onberispelijk echtgenoot - wat Ibsen een steunpilaar van de maatschappij noemde. Maar deze schijnvertoning wordt hardhandig onderuit getrokken als hij gechanteerd wordt met het bewijs van de jeugdzone waaraan hij zijn fortuin en zijn carrière te danken had.

De society komedies van Wilde worden helaas nog maar weinig gespeeld en deze hoort ook niet in alle opzichten tot zijn beste. Het is een wel erg gecompliceerd en her en der ook wel erg geforceerd verhaal. Maar toch is het ook een goudmijn van verbale vondsten en doordenkers, die zorgen voor de broodnodige verwarring in al te vaste wereldbeelden van goed en kwaad.

Het Nationale Toneel maakt gebruik van een bewerking, of beter gezegd, hertaling van de oorspronkelijke tekst door Nobelprijswinnares Elfriede Jelinek. Zij

houdt het verhaal intact, moderniseert de verwijzingen naar de politiek en scherpt vooral de taalstrijd tussen de seksen aan. Want nog meer dan Wilde is Jelinek ervan doordrongen dat de machtsverhoudingen in de politiek alles te maken hebben met die tussen mannen en vrouwen.

Regisseur Theu Boermans geeft het intellectuele spel van Wilde en Jelinek alle ruimte, maar weet er ondertussen ook nog een aantrekkelijke klucht van te maken. Eerst nog subtiel, maar naarmate het bouwwerk van schijn en leugens meer scheuren vertoont, valt ook het decor letterlijk in elkaar. Als je dan ook nog kunt genieten van een topploeg met een Marc Rietman, een Ariane Schluter en Stevan van Watermeulen, dan wil je na een lange zit het stuk het liefst meteen nog een keer zien.

HANS BRANS

Magie Delfgaauw wekt doden tot leven

Plaats: De Lawei, Drachten.
Voorstelling: 'De verteller'.
Groep: Fred Delfgaauw. **Tekst en spel:** Fred Delfgaauw, Ida van Dril, Babiche Ronday en Esmay Usmany. **Regieadvies:** Roy Grünwald en Sjaak Bral.
Belangstelling: 75 personen.

DRACHTEN - Poppentheater is een te mager begrip voor wat Fred Delfgaauw en drie jonge speelsters laten zien in 'De verteller'. Het is beeldend theater met poppen en acteurs, waarbij speler en poppenbespeler zo vloeiend in elkaar overgaan, dat je ze al snel als eenheid ziet.

Dat past ook bij het verhaal en het onderwerp van 'De verteller', waarin dode en levende wezens elkaar voortdurend afwisselen. De stof heeft Delfgaauw ontleend aan 'Volpone' van Shakespears tijdgenoot Ben Jonson. Diens komedie speelt zich af in handelsstad Venetië waar Volpone (of Grote Vos) een kinderloze bankier is. Op advies van zijn knecht doet hij alsof hij stervende is, om gunsten van collegageldwolven af te troggelen die azen op zijn erfenis. Wanneer

een van hen zelfs zijn maagdelijke dochter opoffert aan Volpone loopt de valstrik uit de hand, met fatale gevolgen en veel dooien.

Delfgaauw handhaaft de oude Venetiaanse sfeer, maar de bijtende satire van Jonson is bij hem een 'boosaardig sprookje'. De belangrijkste ingreep is dat hij het verhaal achteraf laat vertellen door Volpones knecht Mosca (Delfgaauw zelf). Geweld door wroeging kan hij de slaap niet vatten en in zijn dromen komen de doden tot leven en vertellen dat ze dood beter af zijn dan levend.

Samen met de maitresse van Volpone en een geadopteerd dochtertje worden de poppen in hun handen tot levende doden, die het de overlevenden, en dus hun eigen 'bespelers', knap lastig maken. De karikaturale poppenkoppen, maar ook de mysterieuze vormgeving sluiten mooi aan bij deze interpretatie, terwijl de vlotte tekst, met actuele toespelingen op graaiende bankiers en graaiende priesters, voorkomt dat het allemaal al te esthetisch wordt.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Kijkje in rariteitenkabinet

Plaats: De Lawei, Drachten.

Gezelschap: Nieuw Niks. **Voorstelling:** De Welkom-Trilogie. **Tekst:** Geert Lageveen. **Regie:** Gijs de Lange. **Belangstelling:** 60 bezoekers. **Nog te zien:** 13 december in Leeuwarden.

DRACHTEN - Nieuw Niks is de bescheiden benaming van twee muzikanten uit de befaamde Orkaterstal die voor zichzelf zijn begonnen: bassiste Mick Paauwe en slagwerker Arend Niks. Geert Lageveen schreef voor hen de tekst waarmee ze op de Parade in Den Bosch voor het voetlicht traden: Welkom in Minnertsga. Die voorstelling over drie zussen die vier jaar lang met hun gestorven broer op zolder leefden, vormt nu het sluitstuk van deze Welkom-trilogie.

Waar het welkom in dit drieluik

op slaat, wordt niet helemaal duidelijk. Of het zou moeten gaan om een ironische verwelcoming in Friesland, aangezien ook de andere verhalen gebaseerd zijn op geruchtmakende zaken in deze provincie.

Het eerste verhaal is dat van een vrouw uit Harlingen die dankzij het wonder van de medische wetenschap op haar 67ste zwanger werd van, naar eigen zeggen, haar eerste kind. In een gezellige schommelstoel vertelt Marisa van Eyle keuvelend het blijde verhaal van de late verwachting, op een dromerige, bijna kinderlijke manier. Totdat een kortaffe interviewster van 'over de dijk' de roze wolk uiteen laat spatten en zich ontpopt als de kwaaië, altijd ontkende dochter. Omdat haar personage nogal uit de lucht komt vallen, blijft de confrontatie echter zweven in het onbestemde.

In het tweede deel worden de duimschreeven aangedraaid door

een hooggezetten rechter die een nog spraakmakender zaak behandelt: die van het thuiswonende meisje dat in stilte vier baby's s baarde en daarna de lijkjes verstopte. Ook hier krijgt de beschuldigde partij geen vat op de dader, die tegelijk slachtoffer is. Kleintjes zit ze op een ongemakkelijk stoeltje, terwijl ze even gewiekt als verblind verstopperje speelt met de werkelijkheid. Roos Drenth komt hier nog het dichtst bij een mens met wie je te doen hebt.

Bij de drie zussen uit Minnertsga zit je midden in een rariteitenkabinet. Als muziektheater is dit onderdeel het meest geslaagd. Alles roffelt, golft en trilt hier, van de spitse dialogen tot de lepeltjes in de koffie. Dat levert iets moois op om te zien en te horen, maar de zussen blijven poppen in een pandemonium.

HANS BRANS

Hitchcock op toneel ook spannend

Plaats: Theater Sneek. **Voorstelling:** Dial M for murder'. **Script:** Frederick Knott. **Gezelschap:** Het Thriller Theater. **Spel:** Peter Tuinman, Genio de Groot, Brigitte Heitzer, Roelant Radier en Eric Bouwman. **Vertaling:** Lex Passchier. **Regie:** Bruun Kuijt. **Toeschouwers:** 210. **Nog te zien:** 7 maart in Drachten en 28 maart in Leeuwarden.

SNEEK - Als het om thrillers gaat is Alfred Hitchcock de grootste, dus het is logisch dat Het Thriller Theater van Lex Passchier naar zijn films grijpt. Nu bewerkt men 'Dial M for murder' uit 1954, naar het toneelstuk van Frederic Knott. Alleen al het nostalgische element van een witte draaitelefoon en de voorkomende omgangsvormen uit de jaren vijftig, geven het verhaal de nodige charme.

Peter Tuinman speelt met zijn bekende bravoure een voormalige tenniscoach die zijn vrouw wil vermoorden vanwege een oude affaire met een jonge schrijfster. Terwijl zijn kokette vrouwtje haar minnaar afwijst

omdat ze denkt dat tussen haar en haar man alles weer koek en ei is, bereidt hij de perfecte moord voor die zo tot in de kleinste details doordacht is, dat het ergens wel fout moet lopen.

Het mooie van 'Dial M for murder' is dat je als toeschouwer van het begin af aan weet hoe het gegaan is, zodat je later de hypothesen van de Columbo-achtige inspecteur (Genio de Groot) en de verbluffende wendingen nog aardig kan volgen.

De spanning van het witte doek, zoals Hitchcock die wist te creëren, is op de planken nooit op te roepen. Daarvoor heeft het medium film gewoon meer in huis. Maar Het Thriller Theater komt een heel eind. Niet alleen blijft het verhaal spannend en afwisselend, maar door het mooie, beweeglijke decor en vooral door het vlotte, uitgekende spel is het een bijzonder onderhoudende voorstelling geworden. De kleine toefjes humor van met name De Groot en Tuinman zijn daarbij aangename adempauzes. Je zou bijna vergeten dat het een Hitchcock was. Of was dat die man achter de vitrage?
HANS BRANS

‘Familie’ staat nog steeds als een huis

Plaats: Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** Familie. **Auteur:** Maria Goos. **Gezelschap:** Het Toneel Speelt. **Spel:** Catherine ten Bruggencate, Joop Keesmaat, Astrid van Eck, Tijn Docter, Guy Clemens en Anne Lamsvelt. **Regie:** Aat Ceelen. **Toeschouwers:** 450. **Nog te zien:** 9 oktober in Drachten, 30 november in Sneek.

LEEUWARDEN - Het gebeurt zelden dat een Nederlandse toneeltekst nog eens op de planken wordt gebracht. Al helemaal niet als het ook nog eens verfilmd is en op tv te zien was. Maar ‘Familie’ van Maria Goos mag je dan ook wel als een moderne klassieker van het kaliber ‘Who’s afraid of Virginia Woolf’ van Edward Albee noemen.

Het gevaar bij zo’n reprise zit hem natuurlijk vooral in de vergelijking met de ijzersterke oorspronkelijke cast van dertien jaar geleden. Zo’n vergelijking valt voor deze bezetting niet in alle opzichten even positief uit, vooral niet als het gaat om de rol van de vader.

Maar weer wel als het gaat om de rol van zoon Nico, die door Guy Clemens onovertroffen wordt neergezet als het ‘systeemmannetje’, met een gekwet-

ste binnenkant. Ook de moeder, een onsympathiek en koud mens, wordt door Catharina ten Bruggencate prachtig neergezet als een vat vol onvermogen.

De kracht van deze voorstelling zit toch vooral in het stuk zelf dat nog steeds staat als een huis. Het is niet alleen het perfecte mengsel van humor en tragiek, maar ook de herkenning van bepaalde typische mechanismen in de familiale omgang: het niet los kunnen laten van oud zeer, elkaar te goed kennen - ‘daar heb je hem weer’ - en het te gemakkelijk alles tegen elkaar kunnen zeggen, terwijl niemand in de gaten heeft dat er niet naar elkaar wordt geluisterd.

In dit gecondenseerde drama is dat alles uitvergroot in personages die bijna tegen het karikaturale, maar toch geloofwaardig blijven, vooral bij de kinderen.

In de regie van Aat Ceelen is de hogedrukpan-situatie van het stuk nog versterkt doordat alle scènes zich in een kale, houten ruimte van het vakantiechalet afspelen. Door het wegwerken van buitenscènes en flashbacks is het stuk theateraal gezien wel platter geworden. Dat maakt de toch wat gekunstelde omme-zwaai aan het einde niet makkelijker te verteren. Maar ook met dat vlekje blijft deze voorstelling een juweel.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Verdriet omzetten in weemoed

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.
Voorstelling: 'Fellini'. **Tekst en Regie:** Ko van den Bosch. **Gezelschap:** NNT. **Muziek:** Eef van Breen Group. **Toeschouwers:** 175.
Nog te zien: 13 december in Drachten.

LEEWARDEN - Net als het verkeer tussen mensen in het dagelijks leven, heeft de voorstelling 'Fellini' kop noch staart. Overal tussen de mensen doemen verhalen op, je volgt ze, slaat linksaf of rechtsaf, maar steeds doemt er een nieuwe horizon op.

Zo ongeveer luidt de kijk op het leven van de Italiaanse cineast Federico Fellini. Hier gespeeld door Ko van den Bosch, die Peter Vandemeulebroecke presenteert als zijn alter ego Marcello Mastroianni, die

op zijn beurt de dolende paparazzi speelde in Fellini's beroemdste film 'La dolce vita'.

Met journalisten kent Fellini overigens weinig genade. Ze stellen zinloze vragen naar de zin van zijn werk. Of over de zin van zijn leven na de dood van zijn zootje. Van den Bosch – die de tekst schreef én voor de regie tekende – poeiert de interviewer in de zaal lijdzaam af met een superioriteit, die gaandeweg wel een beetje irriteert.

Niet dat zijn fragmentarische bespiegelingen en anekdotes niet prikkelen. Fellini wilde zich niet laten vangen in normen en regels, moreel noch artistiek. Hij wilde het leven proberen te zien als een kind dat naar de sneeuw kijkt en zich mee laat nemen door het circus.

Hoe dominant de figuur van Fellini ook is, toch domineert hij niet de voorstelling. Als een toe-

schouwer dwaalt hij rond in een magische wereld die bevolkt wordt door stuntelende clowns, wezenloos mooie vrouwen en melancholische muzikanten. „Clowns”, vertelt hij de kleine Fellini, die geruisloos transformeert in het verloren zootje, „zetten verdriet om in weemoed”.

De teksten, de beelden, het exuberante spel, maar vooral de prachtige muziek van Eef van Breen en zijn groep zorgen ervoor dat die weemoed telkens weer tussen de buitenissige beelden omhoogkruipt. Het is leuk om in het danspaar het zinnebeeld van perfectie uit 'Ginger e Fred' te herkennen, maar dat betekent niet dat je een kenner of liefhebber van het oeuvre van Fellini moet zijn om deze bijzondere voorstelling langzaam onder je huid te laten kruipen.

HANS BRANS

---

gewiktgewogen

Dun laagje beschaving

Plaats: De Lawei, Drachten.
Voorstelling: 'God van de slachting'. **Tekst:** Yasmin Reza.
Spel: Huub Stapel, Johanna ter Steege, Anneke Blok en Paul R. Kooij. **Regie:** Gijs de Lange. **Toeschouwers:** 400.
Nog te zien: 12 december in Sneek; 5 februari in Leeuwarden, 15 februari in Franeker.

DRACHTEN - Yasmin Reza schrijft conversatiecomedies op het scherp van de snede. In 'De god van de slachting' liggen twee keurige stellen op de snijtafel. De zoon van het ene stel heeft de zoon van het andere stel twee tanden uit zijn mond geslagen en nu is het eerste paar bij het andere op bezoek om de kwestie als beleefde en redelijke mensen uit de wereld te praten. De eerste barsten in de weder-

zijdse welwillendheid zijn nog non-verbaal, maar door de manier waarop vader Huub Stapel luistert zie je de ergernis al groeien over de morele verhevenheid van Johanne ter Steege, de moeder van het slachtoffer. Dat het een slagveld gaat worden is van meet af aan duidelijk. Met een fles rum gaat ten slotte het hek helemaal van de dam.

De boodschap is duidelijk: als het cellofaantje van fatsoen eenmaal gescheurd is, is het gedrag van de ouders stukken erger dan dat van hun pubers. Voor de toeschouwer is die verbale oorlog een fontein van geestigheden. Maar gaandeweg stoort het steeds meer dat de karakters bij nader inzien weinig om het lijf hebben, dat hun relaties onduidelijk blijven en vooral dat de wendingen zo gezocht zijn.
HANS BRANS

---

gewiktgewogen

Een Frans Anne Frank-verhaal

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.

Voorstelling: 'Haar naam was Sarah'. **Tekst:** Léon van der Sanden. **Spel:** Lotje van Lunteren, Sophie van Winden, Tom Jansen, Chris Tates en Anne Prakke.

Regie: Ursul de Geer. **Toeschouwers:** 640. **Nog te zien:** 14 november in Sneek, 22 november in Drachten, 20 december Franeker.

LEEUWARDEN - 'Sarah's key' is de oorspronkelijke, Engelse titel van het boek van de Frans-Britse schrijfster en journaliste Tatiana de Rosney. De sleutel is van de kast waarin Sarahs broertje zich verstopte,

op het moment dat de Franse politie in 1942 alle Parijse joden in één keer oppakte, om ze op transport te zetten naar de vernietigingskampen.

De kastsleutel is ook het symbool van de speurtocht naar de geschiedenis van Sarah door de Amerikaanse journaliste Julia. Zij woont met haar Franse echtgenoot Bertrand in datzelfde appartement. Ze ontdekt dan dat zijn vader als jongetje van tien de ontsnapte Sarah één keer in haar voormalig ouderlijk huis ontmoet heeft - en bij die gelegenheid het lijk van het broertje in de kast vond. Bertrands vader is de sleutel waarmee beide verhaallijnen op elkaar aansluiten.

Dramatische stof genoeg voor een roman, een film en nu dus ook een toneelstuk. Regisseur Ursul de Geer toont de parallelle verhalen van Sarah en Julia ook letterlijk in twee separate stroken. Achter op het toneel dwaalt Sarah, gespeeld door Lotje van Lunteren, verdoemd rond in nachthemd. Ze herbeleeft de nachtmerrie van de razzia, het verlies van haar ouders, de ontsnapping, de dood van haar broertje en haar traumatische bestaan als overlevende. Het voorste deel van het toneel is gereserveerd voor het heden, met Julia (Sophie van Winden) en haar Franse familie.

Storend in die laatste lijn is de wel erg simpele tegenstelling tus-

sen de ontrouwe, egocentrische, het verleden negerende Bertrand en de waarheidzoekende buitenstaander Julia. Natuurlijk staat Bertrand voor een naoorlogse Franse struisvogel-houding, maar deze platte tegenstelling maakt het er niet boeiender op.

Die platheid kleeft helaas ook aan veel dialogen tussen de echtelieden. De talrijke schrijnende momenten in deze overvolle historie worden op zichzelf ingehouden, bijna esthetisch gepresenteerd, maar misschien liggen juist daarvoor de tragiek en het drama er wel wat erg dik bovenop.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Speelse inkijk in voetbalbedrijf

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.

Voorstelling: 'Hand in hand'.

Spel: Rory de Groot. **Muziek:**

Robert van der Tol. **Choreografie:**

Jakop Ahlborn. **Regie:** Ria Marks.

Toeschouwers: 25.

LEEUWARDEN - Voetbal is bewegingstheater. Dat zegt ex-profvoetballer Rory de Groot niet, maar hij laat het wel zien. In z'n eentje dribbelt, draaft en dolt hij twee elftallen tegelijk en laat hij zien dat voetbal niet alleen een spel tussen de lijnen is, maar ook een industrie die mensen vermaakt, een groepsdruk, een strijd om te overleven, vol verwachtingen, geluksmomenten en teleurstellingen.

De basis van zijn voorstelling is sterk autobiografisch. Het vertelt het verhaal van een jochie van vijf, dat zich een jaar eerder dan toegevoegd is in het jongste elftal wurmt. Met een vader aan de kant, die niks met voetbal heeft. Maar voor hem is voetbal alles; het is een manier van leven, een wereld die draait om winnen tot de top. Des te harder komt de klap aan, als hij als belofte in het eerste van Feyenoord toch weer terugvalt en het niet redt.

Parallel aan zijn eigen verhaal loopt dat van het Braziliaanse wonderkind Leonardo, met wie de Groot een tijdje samen speelde. Ondanks zijn talent redt ook deze buitenstaander het niet in deze gesloten wereld, waar het uiteindelijk minder om de bal dan om de

knikers draait. De Groot praat daar niet te beschouwelijk over. Hij laat het vooral zien in een energiek en steeds wisselend spel van bewegingen, met Van Ostaijen-achtige klankgedichten en met de nodige lichtheid. Als een trainer die de tactiek uittekent, legt hij bijvoorbeeld uit hoe vedettes en teambuilders elkaar vinden over de rug van het pispaltje.

Hierdoor stijgt de voorstelling uit boven het biografische uitgangspunt, zoals het ook meer over profvoetbal gaat dan over Feyenoord. Als De Groot niet uit die voetbalkuip gevallen was, hadden we dit inkijkje in de minder glorieuze achterkant van deze bedrijfstak nu helaas moeten missen.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Klassieke klucht in een nieuw 'oud' jasje

Plaats: De Koornbeurs, Franeker. **Voorstelling:** 'Harrie en twee meesters'. **Tekst:** Jon van Eerd. **Spel:** Jon van Eerd, Arie Cupé, Margot Dames, Anouk Kalter e.a.. **Regie:** Caroline Frerichs. **Toeschouwers:** 200. **Nog te zien:** 20 december, Sneek; 14 februari, Leeuwarden.

LEEWARDEN - Persoonsverwisselingen, vermommingen, gedraai en bedrog, en vooral veel deuren, dat zijn de vaste ingrediënten die Jon van Eerd al sinds jaar en dag toepast in zijn kluchtentheater. In 'Harrie en twee meesters' gooit hij daar deze keer een heel apart, quasi-historisch sausje overheen.

De titel is een echo van 'De knecht van twee meesters' van Goldoni, een meesterlijke klucht uit 1746 die je als een oervorm van het genre kan beschouwen. Van Eerd zette de plot geheel naar zijn hand en schreef er een compleet nieuwe tekst op. Hij verplaatst het stuk naar een soort romantische middeleeuwen, maakt van de knecht een herbergier en van de meesters twee mysterieuze types die hem uit eigenbelang manipuleren.

De middeleeuwse setting biedt de mogelijkheid om breed uit te pakken. Als na een muzikale introductie van Van Eerd het gordijn wijkt, klinken de oh's en ah's op bij de aanblik van een enorme herberg in Anton Pieckstijl. En dan kan het feest beginnen. Tempo is alles en de forse cast van acht acteurs vliegt dan ook als bijen in een bijenkorf van deur tot deur, met Van Eerd steeds in het centrum van alle grappen- en grollenmakerij.

Dat hij als hoofdpersonage en ervaren rot in het vak daarbij de show steelt is niet zo erg, maar de beperkte komische uitstraling van de andere zeven getuigt eigenlijk van wat te veel dienstbaarheid. Stuk voor stuk staan ze hun mannetje, maar uit hun typetjes was wel meer te halen geweest.

Ook in de muzikale intermezzo's kregen zij jammer genoeg nauwelijks een aandeel, terwijl dat voor extra variatie had kunnen zorgen. Wat niet wegneemt dat de hotel-de-boteliedjes van Marco Braam, samen met het decor en de kostuums, de kers op de taart vormen van deze klassieker in een nieuw 'oud' jasje.

HANS BRANS

.....

gewiktgewogen

‘Oog van Leonardo’ feest voor het oor

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** ‘Het oog van Leonardo’. **Gezelschap:** Egon Kracht en The Troupe. **Regie:** Eva Bauknecht. **Toeschouwers:** 60. **Nog te zien:** 22 december in Drachten.

LEEWARDEN - ‘Het oog van Leonardo’ heeft in het begin iets van een concertante opera, met recitatieven waarin verteld wordt over de veelzijdige kunstenaar-ontdekker Leonardo da Vinci.

Zo horen we hoe hij de waarneming zelf onderzocht door een oog doormidden te snijden om te zien hoe het werkte. De muzikale rijkdom waarmee dat gebeurt, contrasteert nogal met het betrekkelijk eenvoudige beeld. Dat wordt gedomineerd door een monumentaal projectiescherm in de stijl van Da Vinci’s machines. Daarnaast staat het vijfkopig combo opgesteld rondom bassist en componist Egon Kracht. Net als de musici zijn ook de drie zangers sober gekleed in overalls, als om te benadrukken dat het immense werkterrein van Leonardo

altijd maar werk in uitvoering bleef. „Zijn hele leven was voorwerk”, klinkt het dan ook aan het slot.

Na het begin komt de voorstelling voorzichtig los van dat concertante begin en horen we een anderhalf uur durend muziektheater dat een groter publiek verdient. Kracht is een veelzijdig stilist. Soms doet zijn werk denken aan het modern-klassieke repertoire van Peter Schat of Louis Andriessen, maar vaker nog goochelt hij op een Frank Zappa-achtige manier met genres, van jazz-rock en Kurt Weill tot belcanto. Nooit klinken die wisselingen geforceerd. Met schimmenspel en eenvoudige voorwerpen wordt de bijna niet te bevatten veelzijdigheid van Da Vinci als schilder, beeldhouwer, ontwerper, uitvinder, literator, theoreticus, maar bovenal tekenaar geschetst. Dat deze ‘uomo universale’ uiteindelijk een raadsel blijft, wordt geïllustreerd met de Mona Lisa, in een ijl lied van violiste Noortje Braat. Met een loepzuiver geluid, schitterende zang en prachtige muziek is ‘Het oog van Leonardo’ vooral een feest voor het oor.

HANS BRANS

Leegheid van de ‘zelfloze mens’

Plaats: De Lawei, Drachten.
Voorstelling: ‘Hideous (wo)men’.
Gezelschap: Oostpool. **Spel en concept:** Suzan Boogaardt, Bianca van der Schoot, Susanne Kennedy. **Toeschouwers:** 30. **Nog te zien:** 1 februari in Leeuwarden.

DRACHTEN – Aantrekkelijk kun je de voorstelling ‘Hideous (wo)men’ bepaald niet noemen, integendeel zelfs. Maar dat is wellicht ook de bedoeling van de drie maaksters.

Het begin is zo traag en saai dat dan al de wrevel van de toeschouwer niet geschuwd wordt. Op een ronddraaiend schijftoneel dat in drie kale kamertjes is verdeeld hangen drie lusteloze figuren rond die – net als de talloze andere personages – realistische gezichtsmaskers op hebben. Ze hebben de uit-

straling van etalagepoppen en zo bewegen ze ook.

Als er dan eindelijk iets van een conversatie op gang komt, blijken ze godbetert Rock, Brook en Angel te heten en een monotoon soort Amerikaans te praten dat in Californische soapseries waarschijnlijk voor realistisch doorgaat. In het eeuwig ronddraaiende mallemomentje krijgen de opeenvolgende scènetjes iets van een oude fotoman. De teksten zijn even gekunsteld als de figuren: plastic dialogen van plastic mensen in een plastic wereld. Ze bestaan onder het oog van een camera.

Het gevaar dat de uitgebeelde leegheid van deze ‘zelfloze mens’ (zoals het in de aankondiging heet) op de voorstelling zelf gaat slaan, is niet denkbeeldig. Mocht je even wegdommelen, dan heb je weinig gemist. Toch glijdt de voorstelling

ongemerkt in een andere dimensie als eerst een van de personages wordt gedubbeld, en later zelfs meerderen door drie of vier acteurs tegelijk worden gepresenteerd. De zelfloze mens wordt een kopie van zichzelf, wordt zijn eigen Droste-effect, een massaproduct.

Uiteindelijk lijkt de levenloosheid van de figuren naar binnen te slaan. Alsof de etalagepoppen willen zien of er toch nog iets van echt leven onder die plastic buitenkant schuilgaat. Dus zien we eindeloze reeksen mechanische masturbatiescènes, gevolgd door een verviervoudigde Angel die een bloederige doe-het-zelf abortus verricht, of een zoektocht in het eigen kruis die daar op lijkt. Wansmakelijk is het zeker, juist door de verstilde gekunsteldheid in dat perpetuum mobile. Is dit ons zelfloze zelf?

HANS BRANS

gewiktgewogen

Herinneringen vergruizen in indringende solo van Ter Steege

Plaats: Leeuwarden, De Harmonie. **Voorstelling:** Hiroshima mon amour. **Tekst:** Marguerite Duras. **Spel:** Johanna ter Steege. **Regie en bewerking:** Karina Kroft. **Belangstelling:** 110.

LEEUWARDEN - 'Hiroshima, mon amour' was een baanbrekende Frans-Japanse film uit 1959 van Alain Resnais, naar een scenario van Marguerite Duras. De eigenaardige titel geeft al aan dat het gaat over de liefde, maar ook over de oorlog. Hiroshima is immers synoniem met de eerste atoomboom, die in een klap een stad en honderdduizenden levens verwoestte.

Tegen die achtergrond ontmoet een Franse actrice een Japanse architect, wat uitloopt op een intense liefde van één etmaal. Beiden zijn getrouwd, beiden gaan daarna huns weegs.

Johanna ter Steege speelt het verhaal in een indringende solo van één uur. Waarom een liefdesgeschiedenis in een solo? Het verhaal wordt voornamelijk verteld vanuit het perspectief van de vrouw, maar er is nog iets anders.

Ter Steege begint vanuit een neutrale vertellersrol en beschrijft van daaruit dat de man koppig volhoudt dat zij 'Hiroshima', ondanks al haar inspanningen niet kan begrijpen. Zij weet van de ramp, maar kent niet de herinne-

ring. Dan horen we haar verleden. Hoe zij als meisje van negentien in een provinciestad verliefd werd op een Duitse soldaat, hem verloor, werd vernederd als moffenhoer en dacht te sterven van verdriet. Niet alleen vermengt de grote geschiedenis zich in beider levens met de kleine, maar in het herbeleven van pijn en liefde vergruist de tijd.

Net als voor de vrouw vervloeien ook voor het publiek de grenzen tussen flashbacks en herinneringen, tussen toen en nu en zelfs tussen haar en hem. Juist in de manier waarop Ter Steege van het ene toneelbeeld in het andere belandt, heeft regisseur Karina Kroft een eigen pendant gevonden van de filmstijl van Resnais.

gewiktgewogen

Theatrale zoektocht

Plaats: Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** ITs-hITs on Tour, drie korten stukken van resp. Erika Cederqvist en Julie Solberg met Thinking no longer means anymore than checking at each moment whether one can indeed think en A whole lot of nothing van Wies Fest en Rundfunk? van Yannick van de Velde en Tom van Kalmthout. **Productie:** Via Rudolphi. **Toeschouwers:** 60.

LEEWARDEN - Het Internationale Theater Scholenfestival is een gebeuren dat in de eerste plaats bedoeld is voor studenten van allerlei theateropleidingen. Productiebureau Via Rudolphi selecteerde er drie om er mee op tournee te gaan. Wat vooral opvalt van de drie uitverkoren voorstellingen dat ze een theatrale zoektocht zijn naar wat je in deze tijd nog te zeggen kunt hebben, wie je bent en wat jij in deze wereld te betekenen hebt. Misschien begint de druk in het kunstvakonderwijs om niet zomaar een vak uit te oefenen, maar om vooral authentiek en persoonlijk te zijn schier ondraaglijke vormen aan te nemen. Twee Noorse mimespeelster

openen de reeks, vergezeld van een heuse violist in rokkostuum. Op een tafel ligt gereedschap dat niet veel goeds voorspelt in de handen van twee bebrilde, strakstrenge dames. Ze voeren onnavolgbare handelingen uit die ze zelf bestempelen als experimenten en die worden doorspekt met spervuren van filosofische vragen. Intrigerend, maar afstandelijk.

Nog minimalistischer is Wies Fest, die in haar uppie op een kale vloer een bizarre schminkdemonstratie geeft, vervolgens een pruik opzet en daarna, zonder een voet te verzetten, een bijna monotone monoloog uitspuugt. De afstandelijkheid van die vorm verdwijnt echter als je in dit verbale doolhof van inzichten en anekdotes een mooi, kwetsbaar iemand ontdekt die zich uit alle macht probeert staande te houden.

De uitsmijter van de avond wordt gevormd door het duo Yannick van de Velde en Tom van Kalmthout, twee hyper beweeglijke, verrukkelijke mafkezen. Alsof je als kijker langs vijftig, misvormde kanalen zapt. Hier is de wereld niet minder verwarrend, maar wel veel lolli-ger.

HANS BRANS

Jon van Eerd met liedjes: warm bad

Plaats: Theater Sneek. **Voorstelling:** 'Jon en de Jongens'. **Zang en spel:** Jon van Eerd en Lone van Roosendaal. **Muzikanten:** Michiel Ballhaus, Hans Vorman, Jan van Olffen en Jelle Douma. **Toeschouwers:** 160.

SNEEK - Jon van Eerd is vooral bekend vanwege zijn kluchten – die hij zelf overigens liever komedies noemt. Toch speelde hij ook het serieuze werk en een jaar geleden was hij als 'grande dame' te bewonderen in de glitter-en-veren-musical 'La cage aux folles'.

Omdat hij ondertussen al ruim 25 jaar aan de weg timmert, kwam zijn producent met het idee van een jubileumvoorstelling. Van Eerd greep de kans om iets te doen wat hij nooit eerder had gedaan: een liedjesprogramma.

Het is een kant die een deel van zijn publiek niet zal kennen, maar waar het beslist genoeg aan beleeft. Van Eerd zingt uitstekend, begeleid door een vakkundig combo van vier 'jongens' en met Lone van Roosendaal als uitstekende muzikale sparring-

partner. Van Eerd mag dan een theaterdier zijn en graag willen schitteren, hij mist het ego voor een onemanshow. Zelfs zijn vileine grapjes over Roosendaals uiterlijk pakken uiteindelijk lief uit. De liedjes – meest solo's en een paar duetten - variëren van Sonneveld tot Broadway, met zo nu en dan een vleugje Franse romantiek.

Een lied als 'Ik ben die ik ben' is hem op het lijf geschreven. Maar ook een chanson van Serge Gainsbourg en 'Losing my mind' van Stephen Sondheim gaan hem goed af. Van die laatste zingt hij ook een prachtig duet met Van Roosendaal, die onder meer een mooie Ramses Shaffy in petto heeft. Een warm bad.

Met grappige anekdotes en zo nu en dan een kolderieke schets wordt het liedjesrepertoire vlot aan elkaar gelijmd. Het jubileumkarakter komt bescheiden uit de verf, met speelse herinneringen aan Van Eerds carrière en zijn jeugd in Maastricht.

Het slot is een ontroerende eigen vertaling van een lied van Patricia Kaas: 'Als je stil blijft staan'. Dat zal Van Eerd zeker niet lang doen.

HANS BRANS

Eerst de chaos, dan de horden

Plaats: de Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** Kinderen van de zon. **Schrijver:** Maxim Gorki. **Gezelschap:** Toneelgroep Amsterdam en NTGent. **Spel:** Jacob Derwig, Halina Reijn, Gijs Scholten van Asschat, Hilde van Mieghem, Chris Nietvelt en anderen. **Regie:** Ivo ten Hove. **Toeschouwers:** 400.

LEEWARDEN - Maxim Gorki heeft zich de heiligverklaring als kampioen van het sociaal-realisme nog laten welgefallen toen de stalinistische terreur al in volle gang was. Reden voor uitgever Van Oorschot om hem niet in zijn Russische Bibliotheek op te nemen. Later werd ook Gorkis' vriend en voorbeeld Tsjechov als een wegbereider van de communistische dageraad 'umgedeutet'. Hoewel het sociale engagement van Gorki wel onmiskenbaar was, kun je vraagtekens zetten bij de manier waarop hij is ingelijfd in het communistische pantheon.

Het interessante van de versie die regisseur Ivo ten Hove maakt van 'Kinderen van de zon' is dat hij aan die communistische interpretatie weer een eigen draai geeft. Het hele stuk speelt zich hier af in een gigantische,

kale, witte keuken. Als kakelende kippen draven de talrijke personages deur in, deur uit, terwijl ze verstrikt zijn in hun chaotische gevoelens van onmacht, extase, verliefdheid en wanhoop. Cruciaal is de tegenstelling tussen een idealistische toekomstverwachting, dankzij wetenschap en techniek, en de sombere gevoelens over toenemende haat. Dat laatste wordt vooral belichaamd door Halina Reijn als de overgevoelige Lisa, die hier de rol krijgt van een Cassandra die de apocalyps aanzegt. Ook op die visie valt wat af te dingen. Niet alleen of Gorki het wel zo bedoeld had maar ook of dat ondergangsvisionen wel zoveel toevoegt aan de schildering van het milieu. En of het niet een beetje een theatrale truc is om de zwakheden van het stuk te maskeren. Want Gorkis stuk is een Tsjechov-pastiche waarbij niet alleen personages, situaties en zelfs zinnen gejat zijn, maar waarbij het gebrek aan plot zich veel meer wreekt dan bij zijn voorganger. Met de helft minder was de boodschap ook over gekomen.

Gelukkig is het jatwerk van behoorlijke kwaliteit, met veel humor, en beschikt Van Hove over een fenomenale cast, die iedere scène tot een juweeltje kan omtoveren.

HANS BRANS

Dietrich herleeft tussen drie gangen

Plaats: Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** La Dietrich, dinershow. **Tekst, spel en zang:** Wilma Bakker. **Piano, spel en zang:** Eric Lensink. **Regie:** Michael Helmerhorst. **Toeschouwers:** 90.

LEEWARDEN - Haar benen zijn niet zo lang als die van Marlene, maar de stem van Wilma Bakker kan zich makkelijk meten met die van La Dietrich. 'La Dietrich' is de naam van haar zeer onderhoudende 'dinershow' met liedjes, filmbeelden en anekdotes rondom Marlene Dietrich, een van de grootste diva's van de vorige eeuw.

Theaterproducties over beroemde theaterpersoonlijkheden - Mata Hari, Toon Hermans, Barbara Streisand - lijken een nieuwe trend te vormen, maar Bakker geeft er een eigen draai aan met een ouderwets theaterdiner. Daarvoor is de bovenste zaal van De Harmonie omgebouwd tot een stemmige nachtclub, met Eric Lensink als begeleider en wederhelft-op-de-achtergrond aan de piano. De show vindt in twee delen plaats tussen drie gangen door en het is even schakelen tussen artistieke en culinaire genoegens.

Bakker is 'every inch' Dietrich.

Vloeiend gaat ze over van perfect Duits naar vlot Amerikaans, met af en toe een woordje Nederlands. Door tussen de tafels door te meanderen maakt ze van het idool een aanraakbaar persoon, die pas op het toneel transformeert tot femme fatale van het witte doek. Met korte filmfragmenten horen we hoe ze ontdekt werd, over haar verhouding met regisseur Sternberg die haar groot maakte, en over de brief van Goebbels die haar voor het karretje van de nazi's probeerde te spannen.

Na de runderlende met trufelsaus krijgt de 'tour de chant' de overhand, met prachtig gezongen nummers als 'Frag nicht warum', 'Lilli Marlene' en 'Ich bin von Kopf bis Fuß auf Liebe eingestellt' - het lied dat definitief haar imago bepaalde.

Een beetje jammer is het wel dat de context hier ontbreekt, waardoor de tragische kant van Dietrich minder uit de verf komt. Na de oorlog was ze niet echt welkom in Duitsland; ze had moeite met ouder worden en raakte aan de drank. Misschien om geen roet in het eten te gooien laat Bakker die donkere kant grotendeels liggen en brengt ze vooral Dietrich als zangeres naar voren.

Dat doet ze dan ook heel goed.
HANS BRANS

gewiktgewogen

Franse Fokke en Sukke brengen circus met een snufje theater

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** 'Le jardin'. **Gezelschap:** Atelier Lefevre. **Spel:** Jean-Paul Lefevre en Didier André. **Toeschouwers:** 220. **Nog te zien:** 15 februari in Drachten.

LEEWARDEN - Circus en tuinieren hebben weinig met elkaar uit te staan, maar in 'Le jardin' laat het Franse duo Jean-Paul Lefevre en Didier André zien dat je met alles wat er in en om de tuin rondslingerd fantastische circusacts kunt uithalen. Zoals een ballet met een kruiwagen, caramboleren met sinaasappels of goochelen met tuinslangen.

Hoewel er met verve wordt gejongleerd en gebalanceerd, en hoewel er, vooral door Lefevre,

acrobatische toeren worden uitgevoerd, heeft hun show niets met de glitter en glamour van het klassieke circus van doen. Beide artiesten kregen het circus dan ook niet, zoals gebruikelijk, met de paplepel naar binnen gegoten.

Lefevre werkte aanvankelijk op de boerderij van zijn familie – vandaar misschien de tuin als inspiratiebron. André begon ooit als industrieel tekenaar en dat verklaart wellicht waarom de twee als duo een tekenstrip-achtige uitstraling met een zeer droogkomische humor hebben. Een soort Fokke en Sukke als straatartiesten.

Dat droogkomische zit niet alleen in de fysieke grappen, maar vooral in de uitgestreken smoelen waarmee ze de zaal in kijken of elkaar beloeren. En in de gespeelde nonchalance waarin hun vakmatige

beheersing wordt verpakt.

Hoewel de voorstelling een aanschakeling is van acts die ze in de loop der jaren hebben opgebouwd, worden ze niet als losse nummers gepresenteerd, maar aangeregen door een woordeloze spanning tussen de twee maten: als jij dit doet, doe ik dat.

Vaak werkt die typische Franse mime ook in de scènes zelf door. Wanneer de een een koek opsmikt waar de ander ook wel trek in heeft, ontstaat er een subtiele strijd, die vooral een middel is om halsbrekende toeren te kunnen verrichten. Ook de slotscène waarbij André op virtueuze wijze zijn naaktheid met een velletje krantenpapier probeert te bedekken, voegt aan het circus datzelfde aanstekelijke snufje theater toe.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Spel onder nachtelijke hemel

Voorstelling: Leeghwater. **Teksten:** Jan Veldman. **Spel:** Bert Visscher e.a. **Regie:** Pieter Stellingwerf. **Vormgeving:** Kees Botman. **Muziek:** Jan Tekstra en Band Zijlstra **Plaats:** Breezanddijk, Afsluitdijk.

BREEZANDDIJK - Jan Adriaanszoon uit de Rijk maalde 300 jaar geleden de ene na de andere polder leeg, maar onder de naam Leeghwater werd hij voor zijn vernietigende dadendrang gestraft met de onsterfelijkheid.

Tenminste in het grootse spektakel dat nu zijn naam draagt. Hierin herleeft deze oer-Hollander als het type van de 'mad professor', die je wel ziet in James Bond persiflages. Op zijn waterscooter scheurt hij het haventje aan de Waddenkant van Brijzanddijk in - schreeuwend, met een spookhuislach en rrr's die

rollen over de golven. Want ook als Leeghwater blijft Bert Visscher natuurlijk Bert Visscher.

Rondom de rechthoekige haven staan rijen auto's opgesteld in misschien wel 's lands eerste drive-in theater. Voor de toeschouwer is het soms een zoekplaatje, maar onder de nachtelijke hemel tussen IJsselmeer en Waddenzee is alleen die locatie al zo bijzonder.

En met de wonderlijke bouwsels en de licht-en watereffecten van vormgever Kees Botman wordt het een unieke belevenis. Voeg daar dan nog de schitterende kostuums en de prachtige liedjes aan toe, plus een legertje enthousiaste figuranten op de kade en de sfeer is gemaakt. Zelfs een buitje kan dat niet meer verpesten, dat hoort er gewoon bij.

Is het onvermijdelijk dat het verhaal in zo'n weidse setting aan de magere kant blijft? Leeghwaters tegenstrever is de laatste visser,

wiens handtekening hij kennelijk nodig heeft voor zijn futuristische brakwatercentrale.

Niet alleen letterlijk, maar ook figuurlijk blijven de antagonisten op grote afstand van elkaar staan. Tussen hen in gebeurt er van alles, en het is zeker de moeite waard om te zien, maar er gebeurt vrijwel niets dat je zou missen als het er niet in zat. Bovendien is de tegenstelling tussen de foute vooruitgangsprofeet en zijn stijfkoppige, sympathieke slachtoffer wel heel romantisch, maar ook erg zwart-wit.

Daarmee wordt het een voorstelling waarin natuur, beeld en geluid op een indrukwekkende manier samen spelen, maar rijd je niet terug met de vraag waar wij met die natuur naar toe moeten.

HANS BRANS

> **Nog te zien: tot 21 september (leeghwater.nu)**

gewiktgewogen

Ontroerende ontrafeling van geheim

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.
Voorstelling: 'Liefde levenslang'.
Tekst: Phillippe Claudel. **Spel:** Liz Snoijink, Renée Fokker, Chris Tates, Nhung Dam en Mark Ram.
Bewerking: Janine Brogt. **Regie:** Ignace Cornelissen. **Toeschouwers:** 200. **Nog te zien:** 6 april in Franeker.

LEEUWARDEN - Waarschijnlijk hebben niet veel toneelliefhebbers de film 'Il y a longtemps que je t'aime' van regisseur en scenarist Phillippe Claudel gezien. Zij kunnen dat gemis ruimschoots inhalen met de toneelbewerking die Janine Brogt maakte: 'Liefde levenslang'.

Lea en haar man Lukas hebben een flat opgeknapt voor Lea's zus Juliette (Liz Snoijink), die lang in

het buitenland heeft gewoond. Vanaf haar eerste entree zie je een bange, schuwe vogel, die haar geheim koestert als een porseleinen kopje, maar van zich af bijt als je te dicht in de buurt komt. Wat dat geheim is, daar kom je maar heel langzaam en geleidelijk achter – iets dat op het toneel toch wel wat geconstrueerd over komt.

Zus Lea probeert op haar manier al even krampachtig om het verleden los te laten, „maar het laat mij niet los” zegt ze ten slotte. Want ook zij kent niet het hele verhaal. De verhouding tussen de twee zussen is dan ook een gecompliceerde slingerbeweging van aantrekken en afstoten, verwijten en koestering. Renée Fokker en Liz Snoijink zetten het op een intrigerende manier neer.

Het breekijs van de oester

Juliette komt van Lea's geadopteerde dochter Poem, een stuiierende puber, innemend gespeeld door Nhung Dam. Zij is intuïtief erg gesteld op haar nieuwe tante, maar pikt het niet dat ze overal buiten wordt gehouden. Minder explosief, maar niet minder effectief is de invloed van de charmante huisvriend Michel (Chris Tates). Door die twee wordt uiteindelijk duidelijk dat de misdaad waarvoor Juliette heeft vastgezeten in een heel ander licht moet worden geplaatst.

Af en toe hebben de onthullingen iets van een doktersroman, misschien doordat de filmvertelling zich moeilijk in het toneelkader laat wringen. Daar staat tegenover dat er meesterlijk geacteerd wordt in een meeslepende en ontroerende ontrafeling van Juliettes geheim.

HANS BRANS

Liefdevol portret van Mata Hari

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** Mata Hari. **Zang, dans en spel:** Tet Rozendal. **Muzikale leiding:** Kino Haitsma. **Regie:** Brigitte Odett. **Toeschouwers:** 340. **Nog te zien:** 10 oktober in Dokkum, 12 oktober in Sneek, 17 oktober in Drachten, 18 oktober in Heerenveen. Daarna op verschillende plaatsen in Friesland, zie www.tetrozendal.nl

LEEUWARDEN - Mata Hari is een van de bekendste iconen van de Friese natie. Een naam die al met zoveel boekwerken, monumenten en voorstellingen is overladen dat Margaretha Zelle postuum bijkans nogmaals bezwijkt onder haar artiestennaam. Maar iconen moet je van tijd tot tijd natuurlijk wel oppoetsen.

Daarvoor heeft Tet Rozendal alles in huis wat je maar kunt wensen:

ze kan dansen, zingen, spelen en heeft een figuur dat niet onderdoet voor dat van haar voorgangster. De Mata Hari die Tet Rozendal onder de sluier van haar reputatie vandaan probeert te trekken, werpt geen revolutionair nieuw licht op het Leeuwarder burgermeisje dat in 1917 als spionne bij Parijs werd doodgeschoten. Wel is het een met veel liefde en plezier vertelde levensgeschiedenis, die probeert je te laten ervaren hoe dit gegoede provinciemeisje een sensatie werd en zo tragisch aan haar einde kwam.

Rozendal speelt in en rond een cirkel die het meest weg heeft van een vogelkooi van voiles. Vanuit haar cel laat ze Zelle vlak voor haar terechtstelling haar levensloop vertellen aan het dochttertje waarvoor ze nooit echt een moeder heeft kunnen zijn. Dat gebeurt in kleine scènes, afgewisseld met dans, prachtige liedjes en muziek die perfect aansluit bij ieder mo-

ment. Zo zien we Zelle als jong meisje dat haar ouders kwijtraakt, met een directeur met grijpgrage handen, bij een jaloerse echtgenoot. Vertelling, spel en muziek glijden naadloos in elkaar over in een fraaie afwisseling.

Of Margaretha Zelle een naïef, maar levenslustig meisje van plezier was, verslaafd aan mannelijke aandacht, een speelbal van de omstandigheden, of een zelfbewuste vrouw die vocht voor haar zelfstandigheid - daar geeft deze voorstelling geen uitsluitsel over. Maar dat hoeft ook niet.

Rozendal laat al die kanten zien en trakteert het publiek ondertussen op een aantrekkelijk show, waarbij de sfeervolle muzikale ondersteuning overigens een wezenlijk onderdeel vormt. Het resultaat is een sympathiek en liefdevol theaterportret.

HANS BRANS

Stroeve gesprekken maken weemoedig

Plaats: Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** Met mijn vader in bed (wegens omstandigheden). **Productie:** Toneelschuur. **Tekst:** Magne van den Berg. **Spel:** René van 't Hof en Marieke de Kleine **Regie:** Paul Knieriem. **Toeschouwers:** 100.

LEEWARDEN - Moeder is dood, vader na drie maanden hertrouwd, dochter heeft het daar moeilijk mee. Dat is de situatie van waaruit schrijfster Magne van den Berg vertrekt. Wat volgt, is geen groots en meeslepend drama, geen heftige scènes of confrontaties, maar een snoer van kleine, kale telefoongesprekjes, waarin stapje voor stapje het heimelijk verdriet en de vervreemding tussen vader en dochter steeds meer voelbaar worden gemaakt.

Hoe na ze elkaar ook zijn; de communicatie tussen de gesloten vader en de pas uithuizige dochter is uiterst beperkt. De obligate telefoongesprekjes, zoals ouders die met hun vers uitgevloegen kroost voeren, vor-

men dan ook een toepasselijk voertuig voor dit schrale contact.

Hij woont 'hier' en zij woont 'daar'. Niemand heeft een naam. De dochter heet kind, de nieuwe vrouw 'zij' en in een gesprek dat de vader aanhaalt met zijn tweede vrouw heet de dochter 'haar'. Toch moet die kaalheid niet verward worden met kilte. Er is een sterke band tussen de twee, alleen wordt die door de verschillende verwerking van het verdriet sterk op de proef gesteld.

René van 't Hof, die zelden zulke verbale rollen speelt, spreekt zoals hij beweegt: klein, bescheiden, maar uiterst sensitief. Geknipt dus voor deze wat sullige, fantasieloze man. Marieke de Kleine sluit daar met haar ingetogen spel naadloos op aan. Zij voelt zich verstoten uit het ouderlijk nest, maar accepteert haar vaders keus niet. Erg diepgravend mag je dit bijna-hoorspel niet noemen. Mede door het zuivere spel en de eenvoudige vormgeving stemt het wel tot weemoed en ontroering.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Oedipus door schade en schande filosoof

Plaats: De Lawei, Drachten.

Voorstelling: 'Oedipus'. **Bewer-**

king: Oscar van Woensel. **Spel:** Jacqueline Blom, Nasrdin Dchar, Herman Gilis, Fania Sorel, Yahya Gaier, Jack Wouterse en Maartje Teussink. **Regie:** Alize Zandwijk.

Toeschouwers: 150.

DRACHTEN - De Griekse klassiekers worden de laatste jaren wat minder gespeeld, maar in de bewerking van Oscar van Woensel doet

het RoTheater er een stuk of drie tegelijk. Uitgangspunt is de 'Oedipus' van Sofokles, met een intense Nasrdin Dchar in de titelrol.

Dit stuk is niet alleen de eerste 'whodunnit' aller tijden, maar misschien ook wel de enige waarin de detective zelf de dader blijkt te zijn. Van Woensel gaat er - misschien niet ten onrechte - van uit dat we na al die tijd wel weten dat de koning van Thebe tot zijn eigen verrassing de moordenaar van zijn vader en de echtgenoot van zijn moeder blijkt te zijn.

De losse vertelvorm die regisseur Alize Zandwijk hanteert spoort helemaal met de losse stijl van Van Woensel, waarin niet alleen met gemak van de ene naar de andere verhaallijn wordt gesprongen, maar ook zijwegen worden bewandeld om het publiek te confronteren met vragen als: 'Wie ben ik nog als alles van mij wordt afgenomen?'

In het tweede deel wordt die filosofische tendens nog veel sterker doorgezet. De stof van Sofokles' 'Oedipus in Kolonos' wordt met die van wat andere tragedies ver-

mengd. Wonderlijk genoeg lijdt de voorstelling nauwelijks onder deze antieke potpourri. Dat zal vooral te danken zijn aan de reusachtige gestalte van Jack Wouterse als de oude, stervende Oedipus. Als een rots in de branding van het leven orakelt hij in lange monologen zijn door schade en schande gevormde filosofische kijk op het leven. Het lijkt saai, maar met de sobere beelden, het indringende geluidsdecor en de kracht van het verhaal is het dat allerminst.

HANS BRANS

---

gewiktgewogen

Vernieuwd Orkater knettert wel

Plaats: De Lawei, Drachten.

Voorstelling: 'Onward', door Orkater / The Sadists. **Regie:** Erik Whien. **Toeschouwers:** 70. **Nog te zien:** 11 oktober in Leeuwarden.

DRACHTEN - Orkater brengt sinds jaar en dag muziektheater dat vrijwel altijd verrassend en origineel is. De laatste jaren probeert het gezelschap zich ook te vernieuwen door jong talent aan te boren.

In die lijn is het bandje The Sadists onder de vleugels van Orkater gebracht. Achter die onheilspellende naam gaan drie humoristische rockers schuil, die een beetje vette theatraliteit niet uit de weg gaan.

Kaspar Schellingerhout, Viktor Griffioen en Erik van der Horst weten van wanten op gitaar, drums, toetsen en met een karrenvracht aan geluidsmanipulerende elektronica, waarmee ze - ook qua volume - op een openluchtfestival goed uit de voeten zouden kunnen.

Niet alleen muzikaal knettert, sist, suist en bruiet het. Bliksemsnel wisselen ze van outfit en sfeer, in een soort sketches die doordrenkt zijn van parodie, mystiek en futurisme. En van geluid. Daarbij wordt uitsluitend Engels gesproken, of beter gezegd, een glad Hollywood-Amerikaans.

Zo horen we de Amerikaanse president voor een open microfoon over zijn stoelgang praten, zien we

drie geheim agenten elkaar intimideren en is er een zoon die terugkeert uit de toekomst om zijn vader om te leggen.

Het zit allemaal aanstekelijk en gewiekt in elkaar, maar na een tijdje begin je wat te missen. Dat de ronkende flyertekst van 'terug naar de jaren tachtig' niet wordt waargemaakt is niet zo erg. Wel het ontbreken van een beetje samenhang en diepgang.

Nu blijven het vaardig aan elkaar geplakte acts die op ieder poppodium een onderhoudende afwisseling zouden bieden, maar achter elkaar gezet in één voorstelling toch een wat mager geheel vormen.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Swingende Othello in jaloezie-fuik

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** Othello. **Schrijver:** William Shakespeare. **Bewerking en vertaling:** Louis van Beek. **Gezelschap:** De Spelerij. **Spel:** David Cantens, Eva van der Gucht, Erik Goossens, Mathias Sercu, Debbie Crommelinck. **Regie:** Paula Bengels. **Toeschouwers:** 125. Nog te zien: 18 april in Heerenveen.

LEEUWARDEN - Shakespeare en een zaal vol middelbare scholieren - dat is vaker een moeilijke combinatie. Zo niet bij De Spelerij. Het licht gaat uit, er knalt een vette sound uit de luidsprekers en vijf hip geklede types spelen daarna

een strak getrimde Othello voor een muisstille zaal.

De Spelerij is een nieuw Vlaams gezelschap met Paula Bengels aan het roer en een beetje een re-make van de roemruchte Paardenkathedraal van Dirk Tanghe. In de brutale opening, de frisse, energieke stijl en de affiniteit met jongeren valt de stiel van de voormalige grootmeester nog wel te herkennen.

Othello gaat over jaloezie, en misschien nog wel meer over het opwekken ervan door suggestie, manipulatie, leugens en bedrog. Othello's ondergeschikte Jago, ingehouden gespeeld door Erik Goossens, legt in directe onderonsjes met het publiek haarfijn uit hoe hij daarbij te werk gaat. Het vestigt de aandacht wat meer op

hem dan op zijn vatbare slachtoffer, maar dat maakt de onvermijdelijke ondergang van Othello's liefde voor Desdemona niet minder beklemmend.

In zijn bewerking heeft Louis van Beek zich beperkt tot de kern van het verhaal, zonder verwijzingen naar Venetië of het soldatenleven en zonder Shakespeares bloemrijke taal. Ook de encenering is recht-toe-recht-aan, met veel frontale presentaties en alle acteurs vrijwel permanent op het toneel.

Afgezien van de kledij, zit er niet bijster veel creativiteit in die aanpak, maar door de energie en de helderheid komt de boodschap uitstekend over.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Het leven als vreemd tussenspel

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** 'Strange interlude'. **Schrijver:** Eugene O'Neill. **Gezelschap:** het Nationale Toneel. **Vertaling:** Marcel Otten. **Regie:** Johan Doesburg. **Toeschouwers:** 170. **Nog te zien:** 21 maart in Heerenveen.

LEEUWARDEN – Terugkijkend, in de armen van haar oude oom en aanbieder, noemt Nina Leeds het leven een vreemd tussenspel. Een leven vol teleurstellingen, verwachtingen en verzwegen waarheden. Eugene O'Neill schreef 'Strange interlude' in 1923, met als startpunt het verlies van Nina's geliefde in de Eerste Wereldoorlog, terwijl het stuk pas eindigt rond haar vijftigste. Dat hele gefrustreerde, hunkerende vrouwenleven leven wordt door O'Neill samengevat in een drama van vier uur.

In de superieure uitvoering van het Nationale Toneel is het nauwelijks korter. Behalve melancholie is er ook humor, tragiek en vooral veel pijnlijke ironie.

Ariane Schluter speelt Nina in het eerste deel als een harde, hoekige bakvis, die verdrinkt in het verdriet om haar jonge piloot Gordon. Dat zij zich op aandringen van haar vader niet voor zijn dood aan hem gegeven

heeft, maakt een schuldgevoel los dat typerend is voor O'Neill: steeds zijn het de voorgaande generaties die de volgende opscheppen met hun schuld, hun leugens en hun zwijgen.

Op aanraden van een dokter (Mark Rietman) laat Nina zich overhalen om te trouwen met een man van wie ze niet echt houdt. En als ze zwanger wordt, laat ze zich door haar schoonmoeder overhalen om het kind te aborteren, vanwege het risico op erfelijke krankzinnigheid. Om haar man niet teleur te stellen laat ze zich zwanger maken door de dokter, op wie ze daarna hartstochtelijk verliefd wordt, maar dat mogen manlief en later zoon Gordon natuurlijk niet weten. En zo verpesten leugen en bedrog uit naam van het geluk en de liefde alsnog het leven van deze en van de volgende generatie. Al laat het slot iets van een breuk zien met die ban.

Wat 'Strange interlude' bijzonder maakt is het veelvuldige gebruik van terzijdes waarmee de personages hun diepste gedachten en gevoelens prijsgeven. Dat leidt tot komische situaties, maar het versoepelt ook de snelle overgangen tussen tragiek en hilariteit. Door het groot spel en het monumentale toneelbeeld is het een voorstelling die je bijblijft.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Semianyki: hilarisch als een tekenfilm

Plaats: De Lawei, Drachten.

Voorstelling: The Familiy.

Gezelschap: Semianyki. **Spel:**

Olga Eliseeva, Alexander Gusarov, Marina Makhaeva, Uylia Sergeeva, Kaysan Ryvkin, Elena Sadkova. **Toeschouwers:** 280.

DRACHTEN - De theatergroep Semianyki is een mime-gezelschap uit St. Petersburg, maar wat hun manier van beweging betreft zou je beter kunnen spreken van pantomime.

Die wat nadrukkelijke, uitbeeldende stijl is in Nederland al jaren passé; alleen bij circus-clowns zie je het nog wel en dat is natuurlijk ook een oude, Russische traditie. Zij het dan dat ze in die traditie niets moeten hebben van de sobere ingetogenheid van de oude, Franse pantomime, integendeel.

Ook bij deze jonge Russen is het een en al drukte en herrie en het toneel is bovendien vergeven van de props, gimmicks en trucs.

In die rommelwinkel huist een familie die alleen in de onderlinge verhoudingen ouderwets te noemen is. Met een

drankzuchtige vader, een eeuwig zwangere moeke en vier belhams, die alleen kattenkwaad uithalen als pa of ma niet kijken.

Veel verhaal zit er niet in deze familievoorstelling met de sfeer van een warm bad. Het is meer een aaneenrijging van acts die in de loop der jaren - de show toert al jaren door Europa, maar was niet eerder in Nederland - geperfectioneerd is tot een goed geliede machine die permanent hilarische chaos produceert.

Net als in tekenfilms is grof geweld niet van de lucht, met zagen, bijlen of poppen die worden onthoofd. Zelfs het publiek wordt met kussens bekogeld. En even later weer afgezoend.

Het interessants is Semianyki als het de absurdistische kant op gaat. Bijvoorbeeld wanneer vader met gespreide armen, vanwege een stok in zijn colbertmouwen, een borreltje probeert in te nemen. Of wanneer moeder de telefoon aan een willekeurige toeschouwer doorgeeft die pardoes de vijfde rij in opstand weet te brengen.

Op zulke momenten stijgt de humor uit boven de op hol geslagen dynamiek van circus-clowns.

HANS BRANS

gewiktgewogen

De worsteling van een mensenhater

Plaats: Theater Sneek. **Voorstelling:** Timon van Athene. **Schrijver:** William Shakespeare. **Gezelschap:** Toneelgroep Maastricht. **Regie/bewerking:** Arie de Mol. **Toeschouwers:** 180.

SNEEK - Kontkruiperij, hypocrisie, egoïsme, opportunisme, machtsmisbruik: is het menselijk tekort zo ingebakken dat je het mensdom maar beter integraal naar de verdoemenis kunt wensen? Kun je – om het wat filosofischer te stellen – de mensheid als ‘ethisch project’ voor mislukt verklaren? Daarover gaat Timon van Athene, een ietwat schematisch, maar daarom niet minder interessant werk van Shakespeare.

Regisseur Arie de Mol maakte er jaren geleden al een boeiende voorstelling van met Els Inc. Kennelijk laat het onderwerp hem niet los, want ook met Toneelgroep Maastricht is het een theateraal avontuur geworden dat de toeschouwer ruim twee uur onafgebroken in zijn greep houdt.

In het eerste deel is Timon nog steenrijk en oeverloos gul. Met zijn vrienden danst hij de Sirtaki voor Griekse cafétafeltjes onder zorgeloos blauwe lichten.

Ze geven elkaar filosofische raadsels op als ‘Kun je geliefd zijn als je arm bent?’ en ‘Blijf je dezelfde zonder geld?’ Die vragen komen niet van Shakespeare, maar ze bieden wel een hint waar het naartoe gaat. Want zodra Timons geld op is, geven de vrienden niet meer thuis.

Zo naïef Timon in het eerste deel was, zo verbijsterd is hij daarna. Woedend trekt hij de wildernis in om de mensheid te vervloeken. Als hij ironisch genoeg goud vindt – hier in de vorm van een fontein die olie spuit! – geeft hij het aan Alcibiades, een door de Atheense senaat diep gekrenkte generaal. Door oorlog en ziekte mag die ervoor zorgen dat de samenleving zichzelf te gronde richt.

Maar waar Alcibiades zich op het laatste moment door de Atheners laat vermurwen om de onschuldigen te sparen, daar blijft Timon in zijn afkeer van de maatschappij volharden. Alleen die ene dienaar die hem altijd trouw bleef, brengt zijn universele mensenhaat in gevaar. In een chaotisch en vervuild decor zien we de eenzame Timon worstelen met een afkeer die hij niet kan loslaten, maar ook niet kan volhouden. Dan rest alleen de dood.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Het verdwenen Europa van Zweig

Plaats: De Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** 'Villa Europa'. **Gezelschap:** Warme Winkel. **Spel:** Joke Emmers en Vincent Rietveld. **Regie:** Jos Thie. **Belangstelling:** 70 personen. **Nog te zien:** 6 februari in Drachten

LEEWARDEN - De kleine Arnhemse theatergroep Warme Winkel heeft iets met het rijke culturele leven in het Oostenrijk van voor de oorlog. Na Alma Mahler, Kokoschka en Rilke viel het oog nu op Stefan Zweig, een literaire kampioen die na zijn zelfgekozen dood in 1942 nauwelijks meer gelezen wordt.

De jood Zweig behoorde tot een verfiind kunstminnend humanis-

me dat door het aanstormende fascisme werd platgewalst en dat na de oorlog een elitaire, wereldvreemde indruk maakte. Zijn ideaal van een 'geestelijk verenigd Europa' is in deze tijd misschien toch wel de moeite van het omkijken waard.

Warme Winkel maakt van 'Villa Europa' geen academische of literaire exercitie, maar puur theater op de vierkante meter. Het begint met een gewaagde 'heropvoering' van Zweigs drama over de profeet Jeremias, die de ondergang van zijn volk ziet naderen. Met nepneuzen en fladderende gewaden geven Vincent Rietveld en Joke Emmers een demonstratie van pathetisch melodrama, die toch niet in een al te gemakkelijke parodie ontardt.

De lachspieren worden wel gekie-

teld als de twee boven op een berg boeken een hotel-de-botel-spreekbeurt houden over Zweig en zijn tijd. Vincent Rietveld hanteert daarbij een meesterlijke motoriek die het midden houdt tussen John Cleese en Kees van Kooten. De hyperintensieve mimiek van Joke Emmers sluit daar prachtig bij aan.

Meer dan het onderwerp is het de verrassende, geconcentreerde stijl van deze twee spelers die fascineert. Zo zien we op de eindeloos herhaalde klanken van Beethovens 'Mondscheinsonate' aan het slot een hypnotiserend ritueel dat de zelfmoord van Zweig en zijn vrouw verbeeldt. Het is boeiend theater, maar Zweig blijft een vage snuiter.

HANS BRANS

Feest met fatalisme en veel monologen

Plaats: Harmonie, Leeuwarden. **Voorstelling:** 'Vreugde-tranen drogen snel'. **Tekst:** Rik van den Bos. **Gezelschap:** Ro Theater. **Spel:** Jack Wouterse, Gijs Naber, Fania Sorel, Sylvia Poorta, Hannah van Lunteren, Herman Gillis, e.a. **Regie:** Alize Zandwijk. **Toeschouwers:** 160.

LEEWARDEN - Een maisveld op het toneel, met daarbovenuit een oude caravan en aan de andere kant een houten wc-hokje in de lucht. Een veelbelovend decor, waar van alles uit kan kruipen. En dat gebeurt dan ook.

Herman Gillis spuit er zijn filosofieën als een raspende Diogenes met een vogelkooitje in plaats van een lamp. Bruiden die niet willen trouwen ruisen door het gewas, achternagezeten door een tierende oma en een treurige aanstaande.

We zijn in Servië, waar levensvreugde, verdriet en chaos rijkelijk overgoten worden met drank en muziek. Voor die muziek tekende Beppe Costa. Het klinkt schitterend en hij zingt er geweldig bij. Een zeker anarchisme hoort bij de Servische sfeer en dus lopen de muzikanten voortdurend overal doorheen. Naar samenhang hoef je hier niet te

zoeken, het gaat meer om een bepaald levensgevoel. Hartenzeer, verlies en de pijn van het verleden kunnen maar het beste worden weggefeest.

Dat slaagt natuurlijk niet altijd. Vader Jack Wouterse wordt door het gezelschap met veel bombarie onthaald maar halverwege drinkt en eet hij zich dood. Dan zijn er nog een jammerende zoon, een hoertje dat haar poes kwijt is, plus een handvol minder uitgesproken figuren.

Er gebeurt veel in deze voorstelling en naast de prachtige muziek levert dat zo nu en dan ook schitterende beelden op. Van meisjes die in jurken verdwijnen, een dode kat die ten hemel stijgt, of prachtige ensembleplaatjes voor de caravan.

Maar na verloop van tijd begint de ballon van belofte leeg te lopen. De karakters blijven in de lucht zweven. In hun onderlinge betrekkingen, zo die er al zijn, verandert weinig en het stramien van monologen, afgewisseld met stukjes muziek, wordt voorspelbaar.

Er zitten mooie verhalen en diepe denkbeelden in de teksten van Rik van den Bos, maar het is niet allemaal even briljant, en vooral te veel van hetzelfde. Zo gaat een mooi theaterfeestje langzaam als een nachtkaaars uit.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Mannen versus Vrouwen: genieten

Plaats: Theater Sneek. **Voorstelling:** 'Waarom mannen seks willen en vrouwen liefde.' **Tekst:** Allard Blom (naar een boek van Allan en Barbara Pease). **Spel:** Alfred van den Heuvel, Joey Ferre, Dorien Haan. **Regie:** Paul van Ewijk. **Nog te zien:** 8 november in Franeker.

LEEWARDEN - 'Mannen komen van Mars en vrouwen van Venus'. Dat boek zette dik drie decennia geleden de toon in een niet meer verstomd vraagstuk waarom mannen en vrouwen toch zo verschillend zijn. Allan en Barbara Pease, twee Amerikaanse communicatiedeskundigen, meten dit onderwerp breed uit in 'Waarom mannen niet luisteren en vrouwen niet kunnen kaartlezen'. Huub Stapel maakte er een paar jaar geleden een succesvolle theatershow van. Ook het tweede boek vindt nu zijn weg naar het theater, zij het met een iets kruidiger titel: 'Waarom mannen seks willen en vrouwen liefde'.

Alfred van den Heuvel speelt hier de deskundige, maar helaas gescheiden relatietherapeut die het publiek in een lezing de verschillen tot in detail uit de

doeken doet. Voor Van den Heuvel is het een vergelijkbare rol als in het satirische tv-programma 'Ook dat nog', alleen heeft hij hier meer speelruimte. Met groot gemak en veel vaart schakelt hij van feiten naar vragen, van betoog naar theater en van publiek naar zijn medespelers.

Ellen en Barry, gespeeld door Dorien Haan en Joey Ferre, vormen het specimen Man en Vrouw waarop alle theorieën, voorbeelden en misverstanden worden uitgetest. Dat gebeurt in korte scènes die een soort vrolijke illustraties vormen bij het onderwerp. Gelukkig zijn de bewerkster en de regisseur erin geslaagd daar veel variatie in aan te brengen. Aan kortademigheid wordt niet geheel ontkomen, maar dat is ook onvermijdelijk met een boek dat vooral een stapelplaats is van ditjes en datjes uit de biologie, de psychologie en een snuffe sociologie. Dat neemt niet weg dat het een avondje onbekommerd genieten is. De voorstelling zit tot de nok vol met herkenbare situaties, 'pijnlijke' momenten en hilarische confrontaties. Voeg daar een jonge Adam en Eva aan toe die barsten van de energie en het spelplezier – en de avond kan niet meer stuk.

HANS BRANS